

Foto Otokar Simm

OBSAH VYDÁNÍ PATRON 3/2016

Úvodní slovo	3	Svaté obrázky v údolí Malého Štolpichu	15
Obnova Gahlerova kříže na Nové Louce	4	O náhodách a desce císařovny Alžběty z rokle Velkého Štolpichu	18
Za Ladislavem Řezáčem	7	Příběh pomníčku Jizerské magistrály	21
Oprava Kratzerova obrázku	8	Dodatečná oprava Matouschkovy hrobky	23
Gregorův a Lichtenekerův kříž odcizený	11	Výlet za pomníčky v severním podhůří	24
Putování jarním Frýdlantskem	12	Ze života spolku	26

LESYČR

Spolek Patron

a Lesy ČR, krajské ředitelství Liberec

zvou na slavnostní

NAVRÁCENÍ GAHLEROVA KŘÍŽE DO JIZERSKÝCH HOR

pátek 21. října 2016 od 10:30 do 11:00

na křižovatce značených cest nad Šámalovou chatou na Nové Louce.

Součástí slavnosti je symbolické předání rekonstruované lesní cesty
Bedřichovská veřejnosti a vysvěcení kříže.

Vážení členové a příznivci Spolku Patron

Na obálce tohoto vydání časopisu Patron nacházíte obnovený Gahlerův kříž na Nové Louce. Jeho obnova byla naší letošní prioritou. Fotografie byla pořízena těsně po sestavení památky a je tudíž unikátní. V řadě všech dalších, které od této chvíle vzniknou, bude tato vždy první. Jsme rádi, že se podařilo chybějící památku uprostřed Jizerských hor obnovit.

Jsme také rádi, že po stescích na nedostatek autorů se aktuální vydání zaplnilo pestrými tématy od několika přispěvatelů. Je mezi nimi i více než 25 let stará vzpomínka na dubnový den, prožitý na Frýdlantsku, spojený s objevováním a nevšedními zážitky. Máte podobnou zkušenost z let méně či více vzdálených? Prožili jste před lety v horách něco zajímavého? Ohromilo vás nějaké místo při prvním setkání? Zalistujte svými wanderbuchy a podělte se s námi!

Společně s časopisem tentokrát přinášíme i malou přílohu – je jí malý seznam nových svatých obrázků na Nové poutní cestě. Stojí za to si údolí Malého Štolpichu projít a podívat se na ně.

Přejeme jasné podzimní dny nejen v horách.

Výbor Spolku Patron

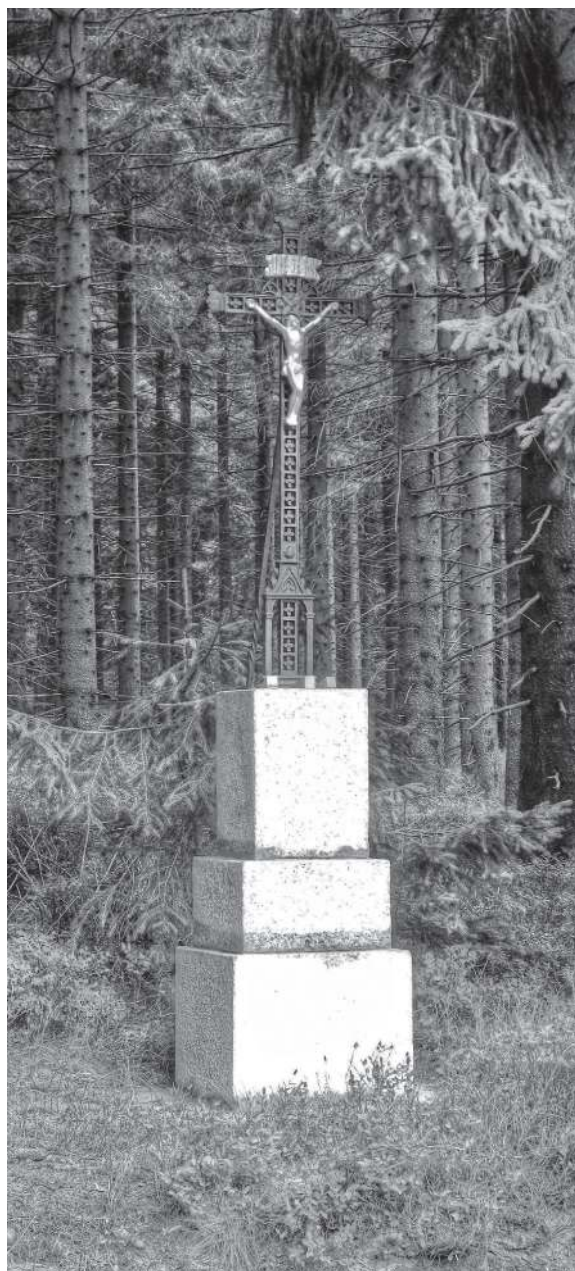

Foto Otokar Simm

Obnova Gahlerova kříže na Nové Louce

Bohumil Horáček a Otokar Simm

Hlavní akcí, kterou Spolek Patron prováděl v letošním roce, byla obnova Gahlerova kříže. Ten se ještě před 50 lety nacházel blízko křižovatky lesních cest u Nové Louky. Postavil ho hajný Gahler, jenž působil ve službách hraběte Clam-Gallase na Nové Louce. Učinil tak prý ze žalu a na památku své předčasně zemřelé dcery. Kdy se tak stalo, není přesněji známo, skutečností ale je, že kříž byl zakreslen již na mapě státního katastru z roku 1843. Stejně tak ho objevíme například i na Matouschkově mapě vydané v roce 1927.

Manipulace s těžkými kameny nebyla nijak jednoduchá, foto Otokar Simm

Gahlerovy kříže se poblíž Nové Louky nacházejí hned tři. Jeden menší stojí na balvanu vpravo při silnici směřující sem z Bedřichova. Druhý najdeme na Tetřevím kameni u cesty od Blatného rybníka do Kristiánova. Všechny tři Gahlerovy kříže byly postupně zničeny, avšak dva malé byly obnoveny členy Spolku Patron již v roce 1993. Ten, který stál na Nové Louce, byl největší a nejhezčí. Při napřimování silnice,

kteřá sem stoupá od Červeného potoka, a při rozšiřování křižovatky v minulém století, byl kříž necitlivě odstraněn a zmizel neznámo kde.

V roce 2015 jsme iniciovali jeho obnovení a díky vstřícnosti vedení Krajského ředitelství s. p. Lesy ČR se nám podařilo během letošního roku tento úmysl uskutečnit. Přípravné práce a vyřízení potřebné administrativy, která každou podobnou akci bohužel doprovází, zabraly první polovinu roku. Během léta pak probíhaly kamenické práce na žulovém podstavci a úpravy kovového kříže. Velkou zásluhu na získání a opracování žulových kamenů mají Jakub Šrek a Vojtěch Mai. Z původního kříže se nedochovalo vůbec nic, a tak všechny kamenné i kovové části bylo nutné vyrobit znovu. Něco se ale přece jen dochovalo: dva přes půl století staré diapozitivy, pořízené kdysi Miloslavem Nevrlým, díky kterým známe původní podobu pomníčku.

V tuto chvíli již zbývá pouze připevnit kříž na podstavec, foto Otokar Simm

Na začátku srpna se členové Spolku Patron vydali na vytipované místo, aby zde vykopali jámu pro základy žulového podstavce, na němž bude litinový kříž vztyčen. Vykopaná díra měla rozměry 1 x 1 metr a hloubku 0,5 metru. Základ tvoří kombinace žulového štěrku a betonu. Poslední srpnový den byl kříž i s podstavcem poprvé „nasucho“ sestaven a jeho vzhled byl již při tomto prvním a veskrze pracovním sestavení

nádherný. Jsme přesvědčeni o tom, že se Gahlerův kříž po více než 50 letech znovu stal ozdobou Nové Louky. Na Novou Louku se vrátil dne 21. září 2016. Rozložený sem byl dopraven na korbě malého nákladáku firmy Brex. Instalace památky poblíž původního umístění probíhala od dopoledních hodin a čtyři přítomní členové spolku se při postupném sestavování památky pořádně zapotili. Odměnou ale byl dobrý výsledek – elegantní památka, která jako by zde stála od nepaměti.

O několik dní později zbývalo ještě provést drobné dokončovací práce. Bohužel jsme zjistili, že během pěti dní, co stál pomník na svém místě, s ním již někdo zkoušel manipulovat. Byla povolena dobře utažená matice a kříž byl mírně nakloněn dozadu. Doufejme tedy, že odolá choutkám vandalů a dočká se nejen slavnostního vysvěcení, které je naplánováno na 21. října 2016, ale také spoustu následujících let.

Původní (vlevo) a současný Gahlerův kříž, foto Miloslav Nevrlý a Otokar Simm

Za Ladislavem Řezáčem

Josef Joe Kuna

V úterý 21. června 2016 nás všechny dostihla smutná zpráva, že zemřel Ladislav Řezáč. Znali jsme Láďu jako aktivního dlouholetého člena našeho spolku. Byl to on, kdo po prvním vydání Knihy o Jizerských horách pozval Mílu Nevrlého a nás, kdo jsme se o památky Jizerských hor zajímali, na Souš. Byla to nezapomenutelná beseda v domku hrázného u grogu a kartotéky, kterou Míla přinesl sebou.

Láďa už tehdy věděl o každém pomníčku v okolí. Byl opravdu chodící encyklopedií. S odchodem do důchodu a po změně bydliště se věnoval dokumentaci smírčích křížů a pomníčků, studánek a pramenů, linii lehkého opevnění, slunečních hodin, starých patníků dopravního značení. Vždycky si uměl najít nějaký cíl a za ním pak cílevědomě šel. Několik let vedl Spolek Patron jako předseda, ale protože ho mrzela neúčast členů na společných akcích, k tomu navíc měl na starosti společenství vlastníků v domě, kde bydlel, tak z funkce předsedy spolku odstoupil.

Připravoval výlety do zajímavých míst a dokázal vymyslet dopravní spojení, trasu a vždy nějakou tu hospodu v závěru. Chodili jsme s ním rádi. Pohyboval se sice pomalu, s častými zastávkami, ale nikomu to nevadilo. Skutečnost, že mu schází dech, maskoval vyprávěním a my jsme stáli rádi s ním a čekali, než zas mohl pokračovat v cestě. Dokud se mu nezhoršila nemoc, nechyběl na žádné brigádě nebo spolkové akci, i kdyby měl být přítomen alespoň jako fotograf.

Láďo, děkujeme. Budeš nám chybět.

Oprava Kratzerova obrázku

Herbert Endler

Letos v červenci mi volal přítel Jan Podhora z Hejnic, že sejmul a odnesl domů věkem poničený Kratzerův obrázek. Památka je umístěna na skále před prvním mostem přes Hájený potok a připomíná Josefa Kratzera z Bílého Potoka, který se smrtelně zranil

Anno Domini 1890.			
1. 5. 1890 Effenberger Maria hiesige Tochter des Statthalter Effenberger Pfarrer 3. Junger von Weissbach N. 280. geb. in Weissbach. Lebens- & Tod-Registrierung P. Reinhardus Seifert coop.	15. 5. 1890 Effenberger Maria hiesige Tochter des Statthalter Effenberger Pfarrer 3. Junger von Weissbach N. 280. geb. in Weissbach. Lebens- & Tod-Registrierung P. Reinhardus Seifert coop.	N. 2 Effenberger Maria	
3. 5. 1890 Kratzer Josef hiesiger Arbeiter 3. Junger von Weissbach N. 288. geb. in Weissbach. Lebens- & Tod-Registrierung P. Reinhardus Seifert coop.	31. 5. 1890 Kratzer Josef hiesiger Arbeiter 3. Junger von Weissbach N. 288. geb. in Weissbach. Lebens- & Tod-Registrierung P. Reinhardus Seifert coop.	N. 4 Kratzer Josef	

Matriční zápis o úmrtí Josefa Kratzera (graficky upraveno), archiv Herberta Endlera

Podoba Kratzerovy památky mezi lety 1969 – 1980, foto Emil Novák

při svážení dřeva. Josef Kratzer se přistěhoval do Bílého Potoka č. p. 178 z Krásného Lesa. Pracoval v Bienertově továrně a 3. ledna 1890 se po odpracované noční směně vydal s manželkou údolím Hájeného potoka do hor pro fůru dřeva. S plně naloženými saněmi sjížděli dolů. V prudkém klesání nad spodním mostem již nedokázal na zledovatělém povrchu zvládnout saně, které setrvačností narazily do skály. Jedenatřicetiletý Kratzer byl na místě mrtev. Jeho žena, sedící na svazku polen přivázaných za saněmi, který sloužil jako brzda, utrpěla vážná zranění.

Stav obrázku na začátku května 2016 – před opravou, foto Bohumil Horáček

Jaká je historie oprav Kratzerova obrázku? Podle dostupných zdrojů zde „odjakživa“ visel obrázek na stromě (Muttergottesbild). Ten jsem poprvé navštívil 21. října 1978.

jaro 1969 Emil Novák (dále E.N.) sundal tabulku, opravil a napsal česko-německý text

27. 8. 1969 E.N. umístil tabulku zpět na strom

9. 8. 1980 kolegové Lauer a Lejsek poničenou tabulku sundali a Josef Müller vyrobil novou z měděného plechu s vystouplými písmeny

19. 5. 1981 E.N. novou tabulku umístil zpět, ale na skálu u cesty, kde ji stékající voda poničila

6. 8. 1981 E.N. poškozenou tabulku sundal a opravil

13.8. 1981 E.N. opravenou tabulku umístil na strom (smrk)

Spolu se členy Spolku Patron a s přáteli jsme od Jana Podhory převzali torzo obrázku a 20. července 2016 jsme se šli podívat na místo, odkud byl obrázek sejmут. Zjišťujeme, že tabulka s vysvětlujícím textem události je v pořádku, stačí ji očistit a nahradit zrezivělé šrouby. Samotný obrázek (motiv Panny Marie nad průčelím hejnického chrámu) bude však nutné zhotovit kompletně nový, včetně dřevěného orámování, stříšky a podkladu.

Když Pavel Koňářík namaloval nový obrázek, zkompletoval jej Jan Preisler s rámem a nová Kratzerova památka mohla být dne 9. září 2016 nainstalována. Organizace činností se ujal sám – my ostatní jsme se snažili včas mu podat potřebné nářadí a občas jej psychicky podpořit, když se chvílemi nedařilo. Nicméně krátce po poledni bylo

dílo hotovo a naše skupinka nadšenců si mohla připsat další opravenou památku, která nás, jak jsme se shodli, zřejmě přežije. Poděkování patří Janu Preislerovi ze Smržovky za profesionální zhotovení krásného dřevěného rámu a Pavlu Koňáříkovi z Hejnic za zajištění materiálu, včetně vyvedení malby.

Kratzerův obrázek je jednou z těch mnoha drobných památek Jizerských hor, které patří do tzv. „rodinného stříbra“ pomníčků. Nedivte se prosím tomuto výrazu, vede mě k jeho užití záplava dalších stovek nejrozličnějších druhů a podob památek nejen objevených, ale i stále vznikajících v Jizerských horách a podhůří. Dovoluji si proto tímto názvem označovat drobné památky se známou historií, dokumentující práci a každodenní život našich předků od počátku osidlování oblasti Jizerských hor – zkrátka památek tvořících paměť této krajiny. Také proto vznikl Spolek Patron, zabývající se vyhledáváním, dokumentací a péčí o drobné památky. Spolek zde působí již více než třicet let.

Montáž nového obrázku na skálu v údolí Hájeného potoka, foto Herbert Endler

Gregorův a Lichteneckerův kříž odcizeny

Bohumil Horáček

V průběhu letošního léta zmizely z Jizerských hor dvě drobné památky. Na kameni při Vládní cestě chybí Lichteneckerův kříž a na lesní křižovatce mezi Novou Loukou a přehradou na Černé Nise nelze spatřit Gregorův kříž. První památka připomíná horké chvilky polesného Lichteneckera, který se zde vymanil ze zajetí víl a strašidel, když se vracel z hospody U Trompetra. O původu Gregorova kříže není nic známo, pravděpodobně ale nemá souvislost s žádnou tragickou událostí.

Obě památky, respektive jejich kovové části, byly ve druhé polovině srpna odcizeny neznámým pachatelem, jehož pohnutky asi nebudou, stejně jako on, nikdy odhaleny. Pachatel obou krádeží byl na svůj čin vybaven patřičnými nástroji a v okolí nebyly nalezeny žádné části poškozených památek. Nejednalo se tedy o náhodný vandalismus, ale o promyšlenou a naplánovanou krádež. A tak možná obě památky skončily ve starém železe, anebo pravděpodobně zdobí něčí zahradu, obývací skalku, bez ducha, beze smyslu...

Spolek Patron samozřejmě vyvine maximální úsilí, aby se oba kříže do Jizerských hor znovu vrátily. Pokud získáte jakékoliv informace o osudu těchto památek, neváhejte kontaktovat spolkový výbor.

Kámen u Vládní cesty je nyní bez Lichteneckerova kříže, foto Jaroslav Haufer

Putování jarním Frýdlantskem

Milan Poláček

První apríl roku 1990 ani v nejmenším nedělal čest svému jménu. Sotva se rozednilo, bylo jasné, že začíná nezvykle teplý a slunečný den. Tak nezvyklý, jak podivná byla uplynulá zima a po ní předjaří, které tehdy přišlo velmi brzy. Onu neděli bylo znát, že jaro boj o moc už definitivně vyhrálo, proto jsem se rozhodl svou první výpravu toho roku směřovat na Frýdlantsko.

Protože má cesta vede státní silnicí z Liberce k Frýdlantu, první zastávkou je kamenný milník za ostrým pravým zákrutem, několik málo desítek metrů před tabulí označující začátek Albrechtic. Na tom štíhlém, snad ke čtyřem metrům vysokém hranolu bez jakékoliv ozdoby, už bohužel není znatelná ani kousek písmene či cifry z nápisu, byl-li na něm vůbec nějaký. Milník je s číslem 20 uváděn jako státem chráněná památka. Přemýšlím, kde toto dávné značení mělo počátek. Snad v Praze, či v hlavním městě monarchie? Za předpokladu, že i tenkrát zeměpisná míle představovala přibližně 7,5 km, vychází mi vzdálenost 150 km, což vcelku odpovídá tomu, jak se tehdejší cesty klikatily.

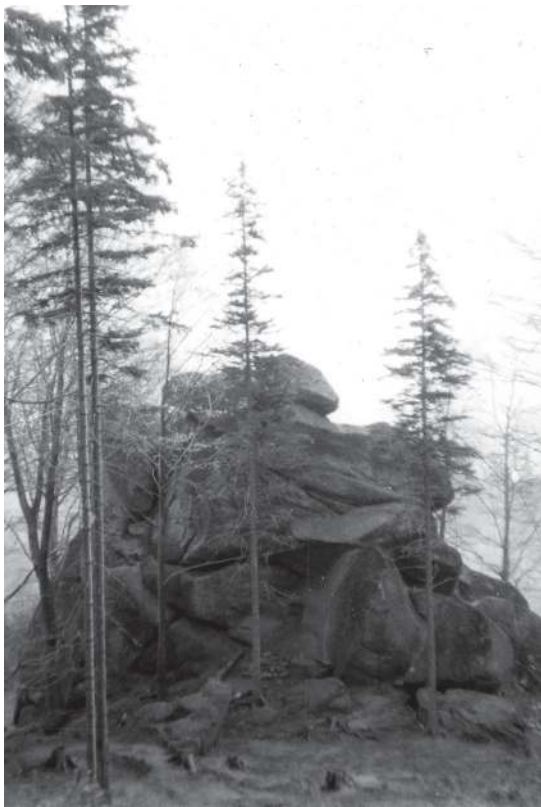
Chatrný mostek přes Kočičí potok

Brzy vyrazím dál, neboť chci alespoň na druhý pokus najít ondřejský kříž a dávné hraničníky u osady Háj. Z její návsi proto scházím kolem bývalého hostince ke Kočičímu potoku úzkou, ale zřetelně prošlapanou stezkou. Mostek mě převádí na pravý břeh, kde kousek od chaty, od které je to ke státní hranici snad jen dvacet metrů,

poznávám místo, kam jsem došel při mé první výpravě do těchto míst. Pokračuji tedy podél potůčku, zprava se připojí pevnější cesta a s ní hraniční kameny. Za chvíli stojím téměř u prvního cíle své cesty. K vrcholku skaliska volím tu nejméně schůdnou trasu – pozdější zjištění, že z opačné strany stoupá k masivu jen nevýrazná stráž, mi poněkud vyráží dech. Na konci slabě vytesané cestičky pod krytem větvi dosud holé břízky je skutečně hledaný ondřejský kříž. Jeho centimetr hluboká, 15 cm široká a 25 cm dlouhá rytina se jeví jako nedávno obnovená. Z bezpočtu okolních nápisů vyniká jediný. V jeho řádcích je čitelnější pouze slovo, jež jsem vyluštil jako *Posen* (německý název Poznaň – pozn. redakce). Po chvíli scházím zpět k potoku hledat stará hraniční znamení. Strávím tím asi půl hodiny – bezvýsledně. Činím však zjištění, že Frýdlantsko je navzdory blízkosti měsíční krajiny u Turówa skutečným rájem na zemi. Pod nohama mi co chvíli zašustí rejsek, hledající v suchém listí vchod do svého doupěte, nad vodou poletují žluťáci a v korunách smíšeného lesa nad mou hlavou zní zpěv desítek různých ptáků. Několikrát je možno zahlédnout zajíce, prchající srnčí, i statnou hnědou zmiji, vyhrávající se na zetlelém listí.

Pokračuji do vsi s krásným jménem Andělka. Brzy se objeví věž kostela, pod jehož oprýskanou omítkou vidím dávné kamenné zdivo. Ještě nedávno byl mnohaletou zanedbanou péčí odsouzen k zániku, ale nad jeho hlavní loď se už skví nová střecha. Snad bude zachráněn. Mým cílem je ovšem prastarý smírčí kříž. Musím dát v duchu za pravdu jistému znalci – tyto památky vskutku jako by vyrůstaly ze země, podobné houbám po dešti. A jejich význam a důvod, proč byly stavěny, se tím zdá ještě tajemnější. I tento kříž musí stát na svém místě velmi dlouho. Jeho tvary jsou zcela oblé a ohlazené; vrstva okolní zeminy léty přibývala tak, že nad povrch ční už jen vodorovné rameno a horní část. Tím připomíná primitivní odpočívadlo, která se – dle moudrých knih – dříve stavěla.

Na cestě za dalším cílem projíždím Bulovkou a za menším lesíkem, skryta v dolíku mezi zelenými loukami, vydechuje atmosféru časného jara Dolní Oldříš. Už z dálky

Nedaleko této skály byl vyrytý ondřejský kříž

je vidět její kostel s nezvykle štíhlou a protáhlou střechou věže, obehnáný zdi. Hřbitov je silně zanedbaný, nikoliv však nepoužívaný. Hlavní kříž je ze svého podstavce téměř vyvrácen, v rohu zdi spočívá na hromadě mnoho starých náhrobků. Leč bytelný smířčí kříž u vchodu s rozvalenými vrátky stále stojí. Čas ani lidská ruka se ho patrně dlouho nedotkly a já si přeji, aby zůstal nedotčen na věky i s mečem, vtesaným do svého těla. Při zpáteční cestě po smědavské a soušské silnici se mi zjevují vysoké stráně Paličnicku, prozatím šedé kůrou nerozpuklých buků. Letos bych chtěl stihnout onen okamžik, kdy se během několika málo dní břehy Smědé pokryjí nepřírozeně křiklavou zelení právě zrozeného bukového listí. Tu barvu lze spatřit jen pár dní v roce, neboť tmavě zelené léto ani duhový podzim ji už nevykouzlí. Vystihnout pravý čas je uměním, ne všechny svahy se probouzejí ze zimního spánku ve stejný den. Zatímco bučiny pod Oldřichovským Špičákem ještě dřímají, jižní svahy Prosečského hřebene již dýchají žlutozelenou nádherou.

Neúspěchem moje putování začalo, úspěchem mělo zřejmě skončit. Hraniční kameň na březích Kočícího potoka mi sice nadále zůstaly utajeny, mezník u Souše jsem nakonec objevil. Stály tam na levém břehu jednoho z potůčků hned dva. Od silnice vzdálenější, štíhlejší a vyviklanější, jsem považoval za ten pravý. Ze tří stran nesl ovšem značky hranice lesních oddělení a na té čtvrté iniciály RJ. Za dva týdny, na setkání členů Spolku Patron, které proběhlo 14. dubna 1990 na Mariánskohorských Boudách, jsem se měl dovědět, zda jsem hledal správně.

Jeden z mezníků, které jsem tehdy objevil nedaleko Souše

Svaté obrázky v údolí Malého Štolpichu

Herbert Endler

Začátkem letošního září jsem obdržel fotografii obnovené památky ve výklenku na Nové poutní cestě Malým (Bílým) Štolpichem, s informací o dalších svatých obrazech umístěných podél této cesty. Ta oblast je pro mě srdeční záležitostí, a tak jsem se tam – zvědavý co nového se tu objevilo – při nejbližší příležitosti vydal.

Takto vypadala skála nad Novou poutní cestou do léta roku 2016

Za mostem, kde se Viničná cesta stáčí doprava, vcházím do údolí Malého Štolpichu. Po pravé straně mě vítá kříž na modřínu, který jsme sem před několika lety umístili namísto původního, zničeného zubem času. Nějakých sto metrů odtud spatřuji první nový obrázek svatého Kryštofa – je umístěn na buku po levé straně poutní cesty. Následuje půl kilometru chůze až k Weberovu kříži, kde žádný další obrázek nemám. Objeví se až přibližně 60 metrů za ním, kde z buku shlíží svatý Hubert a o 100 metrů výše svatý Jakub. Pokračuji Novou poutní cestou a těsně před vodopádem Malého Štolpichu nacházím další obrázek na buku, zobrazující tentokrát svatého Petra a Pavla. Po dalších 140 metrech stojím před obrázkem svatého Víta a po chvíli již stojím před známým výklenkem s vytesaným letopočtem 1867 ve skále.

Skutečně je zde vše nové. Ve výklenku je umístěna soška Panny Marie s Jezulátkem, chráněná za sklem v dřevěném rámu. Nad výklenkem se soškou je umístěn kovový kříž s barevně vyvedeným korpusem Krista. Letopočet 1867 vedle výklenku je zlatě obtažen a svítí novotou. Do mělkého výklenku, vytesaného do sousední skály, je vsazen nový obrázek s výjevem Panny Marie a Josefa s Jezulátkem v jesličkách. Celé to na mě působí příjemným dojmem a představuji si, jak se zde zastavují znavení poutníci směřující na pouť do Hejnic – jsou unavení, ale oddychnou si a poděkují modlitbou, vždyť o kus výše již viděli hluboko v údolí cíl své náročné i nebezpečné cesty.

Stejně místo po obnově – instalací křížku a sošky vzniklo malebné zátiší

Po dokumentaci novinek se vydávám dál nahoru po Nové poutní cestě. Jsem zvědav, zda podél ní naleznu ještě další obrázky. Ve chvíli, kdy si začínám myslet, že se už nic neobjeví, spatřím po 450 metrech vpravo na smrku známý obrázek – je to ten,

který byl původně umístěn ve výklenku níže, tam kde je nyní nová soška. Zobrazení si netroufnu definovat, tak alespoň cituji text pod ním:

*„Jen volnost, jen víra Tvá, pevná,
i když křehká, silou je, jež dere se
i proti větru.“*

Vysvětlení původu nových obrázků mi později podal Jiří Růžička z Ferdinandova: „Obrázky obnovil spolek *Ferdinandov sobě*. Dávání poutníci rozvěsili po stromech při Nové poutní cestě mnoho křížů a svatých obrázků, roku 1867 kdosi vysekal do skály výklenek pro Pannu Marii a vedle výklenek pro svatý obraz. Ve starých mapách se nám podařilo nalézt alespoň zlomek míst, kde byly pověšeny obrázky a na ně jsme zavěsili obrázky nové. Jelikož se nikde nedochovala podoba bývalých obrázků, zvolili jsme zobrazení podob svatých ochránců. Z výklenku ve skále byl sejmut zkorodovaný obrázek dívky s křížem, který sem před rokem 1989 kdosi instaloval, byl zrestaurován, zavěšen na strom u Mlýnského kamene a do skalního výklenku se vrátila Panna Maria.“

Jeden z pěti nových obrázků – svatý Vít

Dojdu tedy ještě na křižovatku u Bílé kuchyně, a pak už zbývá jen sestoupit zpět dolů poutní cestou nádherným údolím Malého Štolpichu.

Pozn. redakce: seznam a popis polohy jednotlivých obrázků najdete na zadní předšádce tohoto vydání.

O náhodách a desce císařovny Alžběty z rokle Velkého Štolpichu

Jan Heinzl

My obnovovatelé pomníčků to známe. Jednou se vrhneme do nějaké opravy a ta se nám pak stále vrací. Jak obnov přibývá, množí se i příběhy, které s obnovenými místy souvisejí. A není to jen údržba, vylepšování nebo opravy po vandalech. Jsou to i nové badatelské poznatky, které občas vše od základu změní, případně odhalí nějaké to skryté tajemství.

Expozice odborného školství na Deutschböhmisches Ausstellung 1906. Pod bustou FJI je deska císařovny dle návrhu E. Gerharta, uloženo: SOkA Liberec

Mou pomníčkovou femme fatale posledních let se stala pamětní deska císařovny Alžběty v rokli Velkého Štolpichu. Tuto významnou památku spolek Frýdlantsko s četnými partnery obnovil před pěti lety. Když vzpomenu na diskuse s Herbertem Endlerem, Otokarem Simmem a Janem Strnadem o možnostech i nesnadnosti celého záměru, stále se mi nechce věřit, že se deska, ač v jiné podobě, do Jizerek vrátila.

V letošním roce se nám společně s frýdlantským lesním správcem Václavem Vackem podařilo nedaleko od skalní stěny s pamětní deskou instalovat informační tabuli, která o císařovně a jejím příběhu ze Štolpichu vypráví. Jsou ale souvislosti, které se do textu nevešly, a proto bych se o jednu takovou rád podělil.

V neděli 21. února letošního roku jsem byl v liberecké Oblastní galerii účasten projednávání podpory ze strany Nadačního fondu Clam-Gallas připravované výstavě o výstavě *Deutschböhmisches Ausstellung 1906* (Výstava Německých Čech 1906). Kurátorka výstavy, Anna Habánová, nám při této příležitosti ukázala v Okresním archivu uložené fotografie z tohoto neopakovatelného počínu našich předků. Kvalitou dokonalé snímky mapují nejen celou výstavní plochu v oblasti dnešní liberecké Husovy ulice, ale i vnitřní expozice jednotlivých pavilonů. Údivem jsem strnul nad fotografií zachycující pohled do instalace odborného školství, kde je pod bustou císaře Františka Josefa I. opřen reliéf jeho choti Alžběty. Ano, na fotografii byla skutečně totožná deska, která je osazena na pomníku císařovny v bavorském Bad Kissingenu a která nám, nic netušícím, posloužila jako vhodná předloha pro novou tabuli do Jizerských hor.

Když jsme 23. července 2009 s Janem Strnadem odjízďeli do Bad Kissingenu pořídit otisk tamního reliéfu, nevěděli jsme o jeho původu nic. Důležitá pro nás tehdy byla vhodnost předlohy a samozřejmě získané povolení od správy tamních státních lázní. Teprve na místě jsme si mohli desku lépe prohlédnout, pořídit otisk a přijmout milé zjištění, že autor na svém díle zanechal i své jméno.

K signatuře *1906 Gerhart* jsem se vrátil až zkraje roku 2013. Tehdy jsem při rešerši zjistil, že pan Gerhart, křestním jménem Emanuel, svůj profesní život strávil jako

*Pomník císařovny na Altenbergu
v Bad Kissingenu, foto Jan Heinzl*

profesor na liberecké střední průmyslové škole. Prof. Emanuel Gerhart (1857–1941) byl mimo jiné autorem rytíře na špici liberecké radnice a spoluautorem sochařské výzdoby městských lázní, dnes sídla Oblastní galerie, kde jsem po 110 letech od vzniku desky s císařovnou Alžbětou vše pochopil: galvanoplastika, která je dnes umístěna na zalesněném pahorku zvaném Altenberg v městské části Garitz, vznikla ve své předloze v Liberci, a to u příležitosti *Deutschböhmisches Ausstellung 1906*. Během pěti měsíců výstavu navštívilo více než jeden milion dvě stě tisíc návštěvníků, nevyjímaje císaře Františka Josefa I. Mezi tehdejšími hosty byl patrně i nám neznámý zástupce komitétu pro zbudování pomníku císařovně, zřízeného v Bad Kissingenu v roce 1904. Na jeho doporučení byl Gerhartův model vybrán a v roce 1907 v dolnofranckém lázeňském centru odhalen.

Detail nové desky ze Štolpichu, foto Štěpán Paschke

Na sklonku léta, 10. září 2011, jsme v Jizerských horách odhalili umělecké dílo, jehož předloha odtud pochází. Zde je na místě připomenout, že na počátku stála jen touha císařovnu do Štolpichu navrátit, vše ostatní byla jen náhoda!

Příběh pomníčku Jizerské magistrály

Vladimír Horáček

Na pomníčku Jindry Štajnce pod křižovatkou U Buku přibýly nedávno další dvě tabulky. Jedna se jménem Cyrila Hoidekra a druhá, označující kámen jako památku spoluzakladatelů Jizerské magistrály.

Cyril se narodil 1. prosince 1949 v Liberci. Po ukončení ZŠ absolvoval libereckou střední průmyslovou školu textilní a následně zde vystudoval Vysokou školu strojní a textilní. S manželkou Jadranou vychovali dva syny, Aleše a Martina. Pracoval postupně v Bytexu, Textilaně, Elitexu a Hedvě, kde byl ředitelem závodu.

V Hedvě byla skupina lyžařů běžkařů, která zajišťovala při Jizerské padesátce občerstvovací stanici na Smědavě. Cyril se do činnosti hned zapojil, byl velmi obětavý, kamarádský, při akcích hrával na housle a uměl i výborně vařit. Mimo plánované služby se zúčastňoval brigád jak při vysazování nových stromků, tak stavbě map a tyčového značení. Během let přešel z úseku občerstvení Jizerské padesátky na úsek traťářů, kde během závodů zajišťoval značení a úpravu tratí. V roce 1984 založila skupina organizátorů Jizerské padesátky Jizerskou magistrálu. Jejím duchovním otcem byl tehdejší ředitel Jizerské padesátky Václav Foff. Při TJ Lokomotiva Liberec byl založen lyžařský oddíl, jehož členové zajišťovali až do roku 1999 bezplatně značení a úpravu tratí Jizerské magistrály. Základnu měli v maringotce u horochaty TJ v Bedřichově.

Parta SKI kamarádů u pomníku Expedice Peru v Bedřichově. Druhý zprava Cyril Hoidekr

Na památce Jindry Štajnce přibýly dvě nové tabulky. Dolní připomíná Cyrila Hoidekra.

Cyril Hoidekr po dlouhé nemoci 27. dubna 2016 zemřel ve věku 66 let. Cyril a Jindra Štajnc byli kamarádi, v Hanychově spolu dokonce bydleli v družstevním řadovém domě. SKI kamarádi zajistili výrobu dvou destiček, které 9. června 2016 umístili na pomníček spoluzakladatelů Jizerské magistrály. Skupina navštěvuje každoročně jak památku U Buku, tak i pomník na hřbitově v Ruprechticích. Nyní přibude i pietní loučka u libereckého krematoria.

Pozn. redakce: Jizerská magistrála dnes patří k nejnavštěvovanějším areálům pro běh na lyžích v České republice. Od roku 1999 je Jizerská magistrála upravována JIZERSKOU, obecně prospěšnou společností, která byla založena obcí Bedřichov za tímto účelem. Finance na úpravu Jizerské magistrály jsou získávány z 55 % z veřejných rozpočtů, z 25 % od soukromých firem a z 20 % přímo od lyžařů. V současné době je celková délka Jizerské magistrály 180 kilometrů. Upravit najednou celou lyžařskou magistrálu trvá třem profesionálním řidičům deset hodin. Na trasy existuje 23 nástupních míst, které byly zvoleny dle dlouhodobých zkušeností na základě hustoty osídlení, dobré přístupnosti a možnosti parkování.

Dodatečná oprava Matouschkovy hrobky

Bohumil Horáček

Přesně po roce se Spolek Patron vrátil na hřbitov do Oldřichova v Hájích. Bylo nutné provést částečné úpravy na obnovené hrobce Josefa Matouschka. Během loňské zimy se totiž ukázalo, že nová omítka je narušována vodou, jejíž nevhodné stékání způsobuje mírný odklon hřbitovní zdi od svislé osy. Zatekání narušilo především štukovou vrstvu, jež se v horní části zdi začala odlupovat.

Bylo tedy potřeba opatrně uvolnit kamenné bloky, které tvoří korunu zdi, vysunout je tak, aby byla dobře obnažena okapnička na jejich spodní části a případně upravit náklon tak, aby voda z vrcholu zdi odtékala rovnoměrně. Důležité bylo i pečlivé vyspárování mezer mezi jednotlivými kameny. Vše se podařilo udělat i díky zapůjčenému lešení od paní Vanesy Trostové. Po zaschnutí lepidla stačilo štukovou omítku opravit a znovu celou zeď natřít fasádní barvou.

Doufáme, že stékající voda nás bude tentokrát poslouchat a že k hrobu Josefa Matouschka budeme již chodit pouze vzpomínat a zapalovat svíčky.

Věříme, že se jednalo o poslední opravné práce na Matouschkově hrobce, foto Otokar Simm

Výlet za pomníčky v severním podhůří

Bohumil Horáček

V sobotu 27. srpna 2016 Spolek Patron uspořádal pěší výlet, mapující některé pomníčky v severním podhůří Jizerských hor. Trasa, na kterou se v horkém srpnovém dni vydalo celkem jedenáct výletníků, vedla od železniční stanice v Raspenavě, po úpatí Jizerských hor do Hejnic.

Cílem výletu byly méně známé památky a boží muka, které leží většinou mimo značené turistické cesty a tedy i mimo zájem hlavního proudu turistů. O to více lze obdivovat jejich malebnost a odlehlost. Uvědomili jsme si to především na zalesněném návrší mezi Ferdinandovem a Luhem. Obtéká jej Štolpich, který zde prudce mění směr a jakoby naposled se obrací k horám. Lesík ukrývá Wildnerův kříž a tabulku Marie Gier a celé místo působí příjemně. Ještě před tím jsme navštívili dvoje Boží muka v okolí Vápenného vrchu nad Raspenavou.

Nezapomněli jsme ani na slibovanou připomínku soch svatého Jana Nepomuckého. Prohlédli jsme si celkem tři – ve Ferdinandově, v Hejnicích na mostě přes Smědou a před bazilikou Navštívení Panny Marie. Nečekaným bonusem byla zastávka u domu, ve kterém své ferdinandovské období prožil nestor památek v Jizerských horách Emil Novák.

Boží muka nad Vápenným vrchem lemuji mladé lípy, foto Bohumil Horáček

Skupina výletníků u památky na Staré poutní cestě, foto Bohumil Horáček

V tomto domě ve Ferdinandově bydlel Emil Novák, foto Herbert Endler

Ze života Spolku Patron

Aktuality

Koncem letošního srpna vyšlo již 6. vydání mapy CHKO Jizerské hory, 1 : 25 000, nakladatelství ROSY. Mapy byly tentokrát vytištěny bez brožurky s vlastivědnou náplní. Pro letošní vydání bylo posbíráno na 800 drobných i zásadních změn, které se do mapy promítly. Nově je již v mapě zakreslen i Gahlerův kříž na Nové Louce. Objevíte-li přesto v mapě nepřesnosti, můžete je nahlásit Otokaru Simmovi.

Opravy

Na základě dohody s městem Lučany nad Nisou se Spolek Patron přestává angažovat v opravě Wagnerova kříže nad tzv. malým železničním tunelem, stejně jako v opravě kříže u č. p. 75 v Lučanech. Obec tuto opravu realizuje ve spolupráci s jiným subjektem. Spolek Patron zároveň požádal Krajský úřad Libereckého kraje o možnost vrácení přidělené dotace.

V obci Víška na Frýdlantsku byl v sobotu 3. září 2016 odhalen obnovený pomník obětem první světové války. Existenci pomníku poznamenaly dvě události. V padesátých letech minulého století byla neznámým vandalem zničena deska se jmény padlých, v roce 2010 pomník smetla povodňová vlna z povrchu zemského. Občanské sdružení Víška, z. s., se rozhodlo obnovit pomník i přes skutečnost, že padlími byli vesměs Němci. Památník stojí na téměř totožném místě jako ten původní.

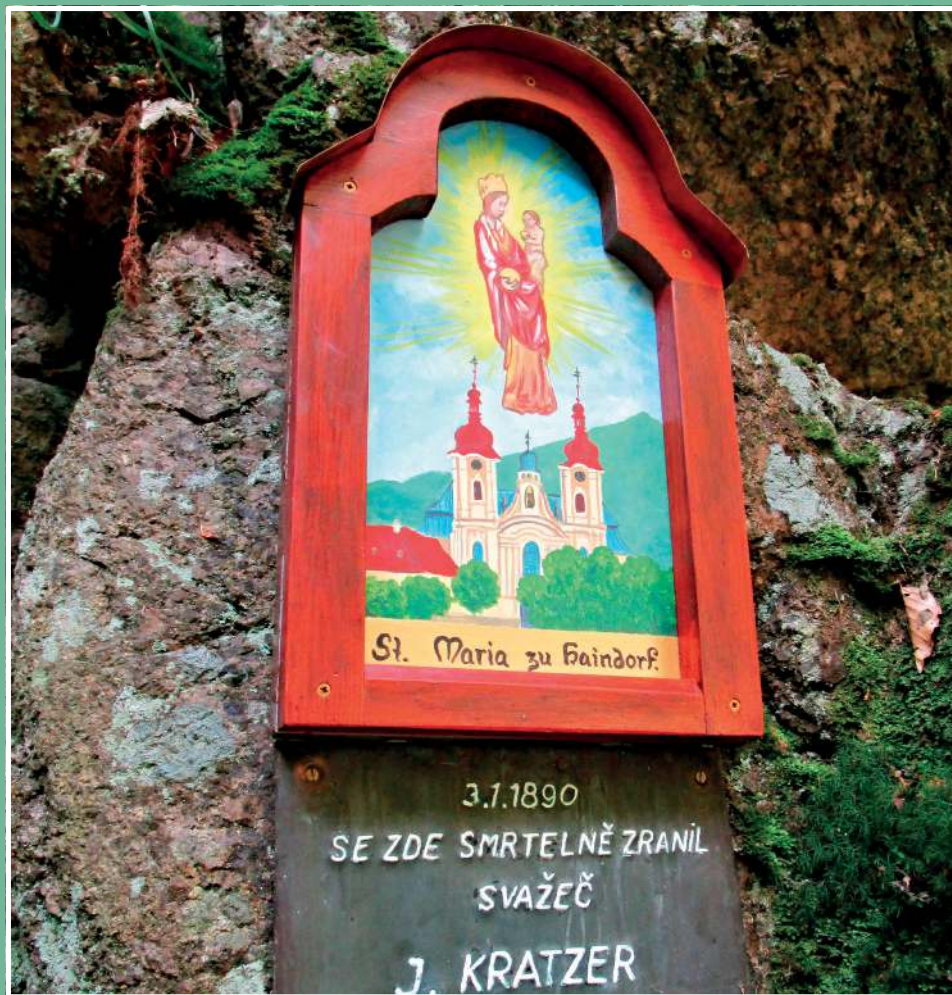
Přátelé pomníčků Jaroslav Haufer a Jan Preisler opravili Andrejkův kříž pod Ptačími kupami, který spadl ze stromu, na němž byl umístěn. Tabulka připomíná smrt Jana Andrejky při Jizerské padesátce.

Nová poutní cesta

SEZNAM OBNOVENÝCH SVATÝCH OBRÁZKŮ V ÚDOLÍ MALÉHO ŠTOLPICHU

	I. zastavení shora: Dívka s křížem přemístěna z výklenku skály 2200 metrů od Viničné cesty, 750 m n. m.		VI. zastavení: sv. Hubert ochránce myslivců 580 metrů od Viničné cesty 480 m n. m.
	II. zastavení: Panna Maria a sv. rodina 1700 metrů od Viničné cesty 640 m n. m.		VII. zastavení: Weberův kříž postavil Franz Weber jako poděkování za úkryt před loupežníky obnovil spolek Patron 550 metrů od Viničné cesty 475 m n. m.
	III. zastavení: sv. Vít ochránce houbařů 1424 metrů od Viničné cesty 600 m n. m.		VIII. zastavení: sv. Kryštof ochránce pocestných 130 metrů od Viničné cesty 440 m n. m.
	IV. zastavení: sv. Petr a sv. Pavel ochránce rybářů a tkalců 1270 metrů od Viničné cesty 560 m n. m.		IX. zastavení: kříž Štolpich obnovil spolek Patron při Viničné cestě 430 m n. m.
	V. zastavení: sv. Jakub ochránce poutníků 681 metrů od Viničné cesty 500 m n. m.		

Obnovil spolek Ferdinandov sobě

Obnovený obrázek Kratzerovy památky. Foto Herbert Endler

Patron

**Čtvrtletník přátel drobných památek
Jizerských hor č. 3/2016 (27. ročník)**

Vydává Spolek Patron, zapsaný ve spolkovém rejstříku vedeném Krajským soudem v Ústí nad Labem v oddílu C, vložce 2660, se sídlem: č. p. 104, 468 43 Jiřetín pod Bukovou, IČO: 64669807, e-mail: spolek@spolekpatron.cz, **web: www.spolekpatron.cz**. Redakce: Bohumil Horáček, Otokar Simm. Vydávání čtvrtletníku PATRON je povoleno OkÚ - Jbc - 941/34. Ev. č. MK ČR E 1047. Výtisk je neprodejný a slouží výhradně pro vnitřní potřebu spolku a jeho členů. Příspěvky a fotografie do dalšího vydání zasílejte nejpozději do **25. listopadu 2016** na adresu: Bohumil Horáček, Na Radouči 1254, 293 01 Mladá Boleslav, nebo e-mailem: horacek21@seznam.cz. **Za správnost příspěvků odpovídá autor. Redakce žádá autory o porozumění pro jazykovou a redakční úpravu jednotlivých příspěvků.**

reklama-4u.cz
reklamní agentura

e-mail: info@reklama-4u.cz